

אקדמות מלין

ציונות דתית היא אידאולוגיה המשלבת עולמות רוחניים שונים, והיא גם דרך חיים של נטילת חלק בקהילות שונות. מטבע הדברים, המעגלים המכוננים את זהותה של הציונות הדתית הם מגוונים ואף סותרים, ומכאן העושר הטמון בזהות זו, המעורר עניין רב גם בקרב חוגים אקדמיים. בשנים האחרונות התחדדה ההתעניינות בציונות הדתית, בשל התמורות שחלו בה לאחר שתהליכים רעיוניים שהבשילו נתנו את אותותם ושינו את סדר היום של הציונות הדתית הקלסית.

בגיליון העשור של **אקדמות** החלטנו אפוא להקדיש מקום נרחב להבנת עולמה הייחודי של הציונות הדתית, וכן לסוגיות הנוגעות לעולם המחשבה הדתית וההלכתית בכלל - המשותף לזרמים השונים של היהדות. המאמר הפותח את החוברת הוא של **משה הלינגר**, שמנתח באופן נוקב את מצבה של הציונות הדתית כיום, לאור הלכי הרוח והתהליכים הגלובליים העוברים על חברות שונות בעולם. מעלה הלינגר את העניין בתיקון חברתי כאידאל יהודי, שצריך לדעתו להיות חוד החנית של המחשבה ושל המעשה הציוני-דתי. אחת הסוגיות המעניינות ביותר שעמדה, ועודנה עומדת, על סדר יומה של הציונות הדתית, היא היחס אל הדמוקרטיה כערך וכשיטת משטר. **יצחק גייגר** מסכם בעבודתו - שזכתה בתחרות מאמרים מיסודם של בית מורשה בירושלים ושל קרן מרתה וארנסט שוורץ - את פרות ההתמודדות של הציונות הדתית עם סוגיה זו, ועומד על טיבה של המחשבה הציבורית המגוננת שלה.

זיקתה של הציונות הדתית לעולם המודרני מעלה לא אחת שאלות הנוגעות לעמדות המוצא ההלכתיות שלה. התסיסה הפנימית סביב סוגיות אלה הולכת ומתחזקת בשנים האחרונות; יש המצדדים בגישות הלכתיות חרדיות, ויש המבקשים לקדם סדר יום הלכתי ליברלי. הרב ד"ר **דניאל גוטנמכר** מתמודד במאמרו עם שלושה טיעונים שמרניים של האורתודוקסיה נוכח מגמות של התחדשות ושינוי הקיימות בתוך המחנה; פרופ' **דב שוורץ** מעלה הרהורים על אודות הגישה למחקר הציונות הדתית ולהבנת הדינמיקה שלה; ו**חגי בן-ארצי** מנתח את יסודות המחשבה הציונית על פי אחד העם, ולאור מבקריה - הרב קוק ובובר ומצביע על הכשל החינוכי של הציונות החילונית. פרופ' **שלום רוזנברג** קורא לתחייתה של הקואליציה בין תרבות של ערכים לבין התרבות הדתית, שתילחם יחדיו נגד הריקנות וההבל שהשתלטו על החיים המודרניים; וד"ר **אליעזר מלכיאל** מערער על הבכורה של אידאל הצדיקות בגלל מה שהוא מכנה עריצות כלפי ההתפתחות האישית.

משנת הרא"ה קוק נוכחת בכמה מאמרים בחוברת. הרב **יהודה ברנדס** מציע רציונל חדש לעריכת קובץ של כתבי הרב קוק באופן שיתאים לרוחות התקופה. כהמשך להצעתו הוא מציג סוגיות חינוכיות על בסיס הקטעים שהביא מכתבי הרב קוק.

ד"ר **תמר רוס** חושפת הנחות תאולוגיות של הרב קוק, הקרובות לדעתה לתפיסות פוסט-מודרניסטיות. דומה כי קרבה זו מציבה אתגר חשוב למחשבה הדתית שטרם התמודדה באופן חיובי עם הפוסט-מודרניזם.

הנחות היסוד הפוסט-מודרניסטיות הטביעו את רישומן עמוק במחשבה החילונית, ואפשר שמסיבה זו הכפירה האידאולוגית עוברת אט-אט מן העולם. מהו אם כן מעמדו ההלכתי של החילוני וכיצד יש להתייחס אל ציבור חילוני? הרב **יואל בן-נון** מטפל בסוגיה זו באריכות, ובונה תפיסה הלכתית ומחשבתית השוללת החלת דינים של כופר על ציבור שלם ועל בודדים ספקנים, תוך עיון בדברי גדולי הפוסקים וההוגים.

הרב **בנימין לאו** מעמיק את ההבנה בדרכו ההלכתית של הרב עובדיה יוסף, ובוחן אותה על רקע המתח המתקיים בין רצונו של הרב יוסף לאחד את הספרדים, לבין הצורך לשמר את הגיון הפנימי של כל עדה ועדה.

בנימין בראון מציג במאמרו ארבעה פוסקי הלכה ספרדים שהיו קנאים ברוח הקנאות האשכנזית, ומבקש לערער על הטענה הגורפת כאילו הפסיקה הספרדית, המשוחררת מעול המאבק במודרנה, משקפת רוח מתונה וסובלנית יותר מזו האשכנזית.

אנו שמחים לחגוג עמכם את הופעת גיליון העשור של **אקדמות**. תקוותנו כי רוח הלימוד, העיון והדין השורה על כתב העת בזכות קוראיו וכותביו, תוסיף ותלווה אותנו גם בעתיד. בהזדמנות נעימה זו נודה לאכסניה שלנו, בית מורשה בירושלים, שציין לא מכבר את שנת העשור לקיומו.

העורכים